

МАТВІЄВА СПАДЩИНА

З минувшини поліського села

Охайну, причепурену Матіївку — найвіддаленіший куточок Малатинської сільради — з усіх боків оточує густий ліс. І лиш в одному місці це розкішне зелене кільце пробиває дорога, що веде до Мичева, а відтак і до райцентру. Але для сільчан то вже далечинь. Бо добиратися туди доводиться нечасто. Тож живуть поліщуки у великій дружбі з лісом, надіючись в основному на себе. І так повелось з діда-прадіда, а то й з іще давніших часів...

...А потім прийшли люди

Кремнієві знаряддя праці — рубила, шкребла, наконечники, сокири — засвідчують, що терени сучасної Матіївки були заселені людьми в епоху палеоліту чи неоліту. Зазначені ручні знаряддя були знайдені жителями села в 30-60 рр. XX ст. та зосередились в краєзнавчому куточку місцевої школи.

Тепер щодо походження назви села. Це питання цікавило мене неодноразово. Тож звернулася безпосередньо до матіївців — старожилів та молоді, які люблять свою малу батьківщину, пишаються нею та, відверто кажучи, спонукали до написання оцих заміток. Передусім це Олексій, Віра, Іван, Ніна та Євгенія Тхоруки, Петро й Ананій Іллюки, сім'я Соломків, Арсен Звірковський та інші. Крім того, у встановленні істини посприяли Михайло і Марія Андрійчуки, Євген Бойчук та родина Сенюхів, які мешкають у Пустомитах і Малатині.

Отож слухайте. У XIV, XV, а можливо, навіть у XVI ст. цю місцину облюбував чоловік на ім'я Матвій. Оселившись тут з дружиною Євою та дітьми, він працею розширив своє господарство. З часом поблизу стали мешкати інші родини, і поселення Матвіївка (відтак — Матіївка) набуло підковоподібної форми. Поруч протікала річка Сергіївка, ймення котрій дав поліщук Сергій, що жив біля води. Наразі від річки лишилися тільки струмок та перекази про те, що була вона повноводна, швидкоплинна та багата на рибу. До слова, зникла річка не так давно, в пору проведення меліоративних робіт. Тоді ж повисихало й чимало боліт.

Старожили зазначають, що на Сергіївці крутили свої колеса водяні млини. Свідчення цьому — сучасне урочище Млинища, назву якому дали ці рукотворні механізми. Рештки одного млина збереглись дотепер. Це вбиті в землю палі-кругляки. Млином, що тут стояв, користувалась уся округа. Припадало це на XVIII ст.

У XVIII-XIX ст. в Матіївці стрімко розвивається ремісництво. Зазначене підтверджує наявність дьогтеточних ям, смолярні, де варили смолу, цілого кургану попелу. Останній у 60-70-х рр. минулого століття використовували у колгоспі як добриво.

Є свідчення, що у XVII ст. в Матіївці була церква, яка потім згоріла. Згідно даних інших людей, храм у селі на ту пору не височів. Але чому тоді матіївці відзначають престольний празник на Михайла, а не того дня, коли це роблять у Малатині, Пустомитах і Мощонах? Отож точного підтвердження щодо цього немає. Втім, у церковних документах, якими користувалася я, згадується, що з 1828 р. Матіївка належала до парафії пустомитівського храму св. Параскеви.

У XIX ст. село мало вітряки і паровий млин та було густозаселеним.

Як пані Прушиньська жаб проганяла

Згідно вже згаданих церковних документів, 1828 р. Матіївка перебувала у володінні поміщиці Урсули Прушиньської. Дотепер зберігся переказ, що пані отримала це село як весільний посаг. Пізніше на віддалі 1,5 км від нинішнього сільського центру виник хутір Новий Прушин.

На жаль, переказ є переказ. Тому точно не відомо, яка саме пані мешкала у чималому маєтку поблизу ставу, — Урсула чи хтось інший з родини. Але те, що вона була Прушиньська, — факт незаперечний.

Розповідають, що поміщиця відзначалась дратівливим характером і не переносила жаб'ячого кумкання, особливо в пору розмноження земноводних. Теплими весняними вечорами оті жаб'ячі серенади просто жахали Прушиньську. Тож аби не чути квакання, вона скликала своїх слуг і кріпаків та наказала голіруч ловити жаб. Але це не допомогло. Тоді пані вдалася до послуг ворожок, які зійшлися з усієї округи та стали заклинати і замовляти. В результаті жаби полишили став. Дехто з місцевих жителів бачив, як великі гурти цих земноводних, перетинаючи стежки, плигали у напрямі лісу, до боліт. Відтак водойма заміліла, проте збереглась дотепер. Правда, вже в сучасному вигляді. Тоді ж, за Прушиньських, ставок був обсаджений вербами. На березі стояли столик і стільці з пеньків-кругляків під гостроверхим п'ятиплощинним дахом з дерев'яних дощочок під черепицю. Це розповіла мені 90-літня малатинка Ганна Потапчук, яка мешкала раніше в Матіївці. Їй же повідала зазначену історію баба Горпина. Про цю жінку — окрема розповідь.

(Продовження в наступному номері).